

Ny serie: KUNSTMØDER

I givende kunstmøder opstår ofte en dialog med kolleger på tværs af tid og rum, medier og genrer. Denne faglige dialog udforsker vi i en ny serie her i bladet, hvor skiftende kunstnere fortæller om møder med kunst, der betyder noget særligt for dem. Hvad vil det sige at forstå et værk eller et materiale? Hvad sætter kunsten i gang fagligt og personligt? Hvad gør kunsten ved os som kunstnere?

Stense Andrea Lind-Valdan skriver om Botticellis tegninger til Dantes Guddommelige Komedie, oplevet på Courtauld Gallery, London:

Disse tegninger er hverken illustrationer, narrationer eller abstraktioner, men immanente billeder. Kompakte, tomme, fortættede, udstrakte, figurative og abstrakte på én gang. Tegningerne, én for hvert stadie i *Inferno*, *Purgatorium* og *Paradis*, hvoraf 92 har overlevet tidens tand, er samme format. Bortset fra én stor tegning af Djævelen, som er dobbelt så stor som de andre tegninger. Djævelen var det første, jeg så.

»Djævelen var det første, jeg så«

Det var muligt at benytte sig af et forstørrelsesglas til at kigge nærmere på hvert enkelt værk, fordi tegningerne er bleget med årene, næsten forsvundet nogle steder. Det gjorde jeg ikke, jeg stod med ansigtet helt tæt på de indrammede tegninger, det var lige før at min ånde på glasset slørede motiverne foran mig.

Hvad sker der her?

Alle værkerne består af en form for papir, eller tyndt, tørt hudagtigt pergament, det er tykt, men også skrøbeligt. Og selvom tegningerne er indrammede,

er det angstprovokerende at stå så tæt på, at jeg næsten bliver blind og ude af stand til at mærke min egen krops dimensioner. Jeg føler, at jeg når som helst kan falde ind i det mønsteragtige flammehelvede lige for næsen af mig.

I *Inferno* er tegningerne uoverskuelige. Det minder mig om myrekrig på tv-skærmen. Hen over billedfladen vandrer Dante med Virgil. Jeg aner ikke, hvad der foregår, hvor langt vi er kommet, men kan se en masse rædselsfulde scener, som samtidig kunne være mønstertegninger. Jeg kan tyde et område

Sandro Botticelli: **La Divina Commedia. Inferno XIX.**

Berlino Kupferstichkabinett, Staatliche Museen zu Berlin. © 2017. Foto: Scala, Firenze/bpk, Bildagentur fuer Kunst, Kultur und Geschichte, Berlin.

til at være en mark med folk, som er begravede med overkrop og hoved. Deres ben stritter op af jorden og der stikker flammer fra fødderne, smertelige fødder, tvunget til at danse undvigelsens dans. Under den optegnede scene ses en hvid gesso-agtig grundering. Den er gulnet, krakeleret, men smukt og jævnt malet, med større, overlappende strøg hen over papiret. Dernæst er kompositionen ridset op, jeg kan ikke se med hvad. Det er ridset med en form for metal tror jeg, helt klart et hårdt redskab. Hvis jeg lukker øjnene kan jeg se det for mig, mærke det i hånden, jeg forestiller mig et søm-agtigt, spidst, med afrundet snude, glat, skinnende redskab, ligesom en tyk farveblyant. Koldt at holde, indtil hånden har varmet det op. Det kan næsten føles som en hård forlængelse af kroppen.

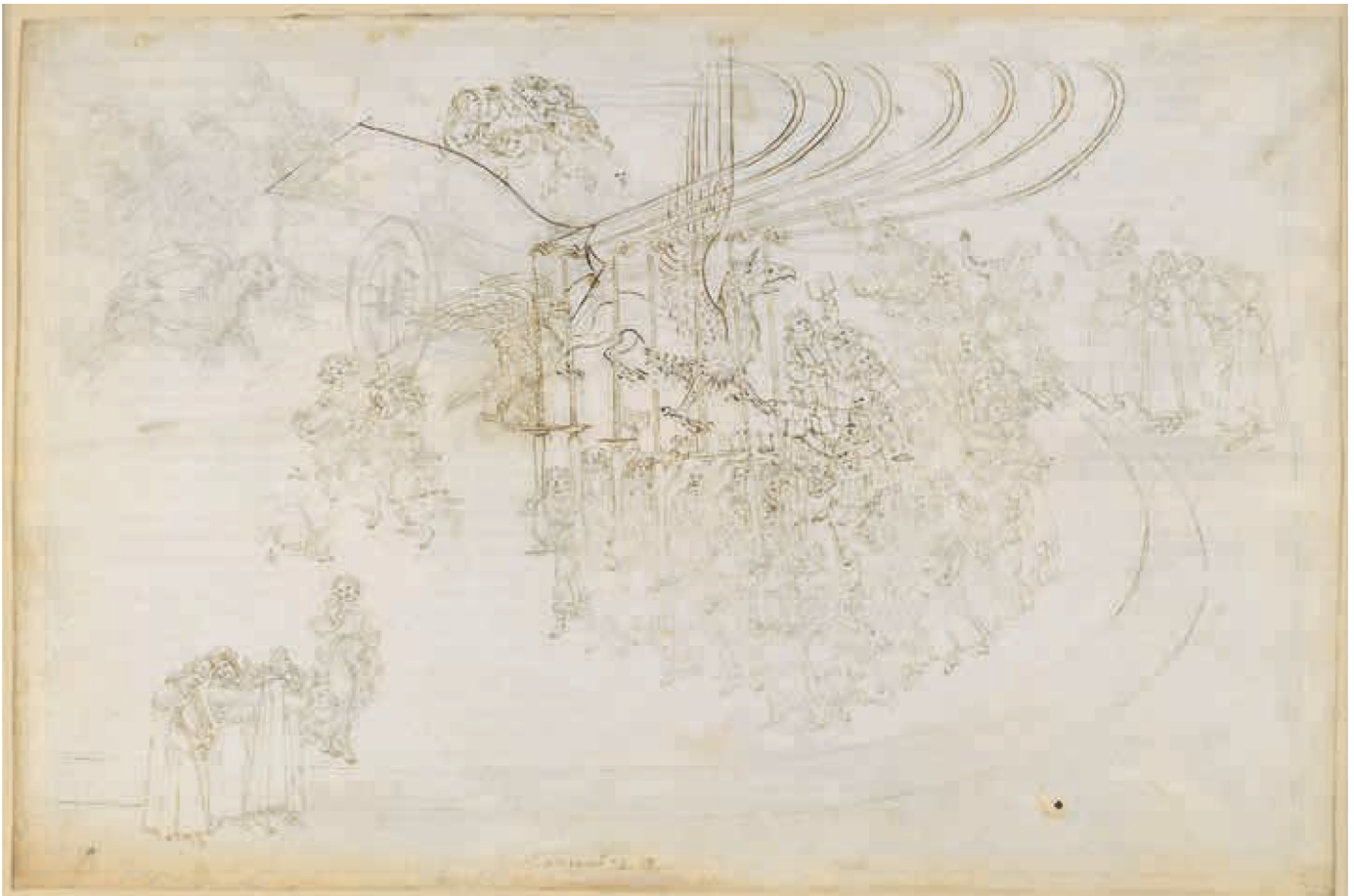
Dette redskabs markeringer er dog tilpas søgende til ikke at lægge en stemning over billedfladen, men blot sætte en dagsorden til forhandling om Dantes videre færd. Nogle steder forsvinder han i læseretning ud af højre side

af billedet, for at dukke op i næste tegning. Andre steder stiger Dante og Virgil opad mod øverste billedkant. I de fleste billeder befinder de sig mange forskellige steder på tegningen, og jeg forstår at Botticelli bryder med forestillingen om lineær bevægelse. Jeg kan mærke, at billedet kræver en anden læsning, en anden forståelse, en anden tidslighed og tilmed, at jeg fokuserer udelukkende på, hvad Dante oplever igennem sine øjne, og kun ganske lidt på hvad Dante egentlig tænker og føler. På en måde udstråler tegningerne ekstrem introverthed, eller er det en projicering?"

Oven på den hvide grund og med hjælp fra det metalliske skitseinstrument ligger der en lysere brun farve. Den er ikke tværet ud, men manifesterer sig som stregtegninger. Dette er endnu et skitselag, men også det mest grundigt tegnede lag. Over hele værkserien er der en lysebrun fornemmelse, jeg kommer uvilkårligt til at tænke på karamel. Man kan se, hvordan tegneredskabet nogle steder er presset mod papiret og

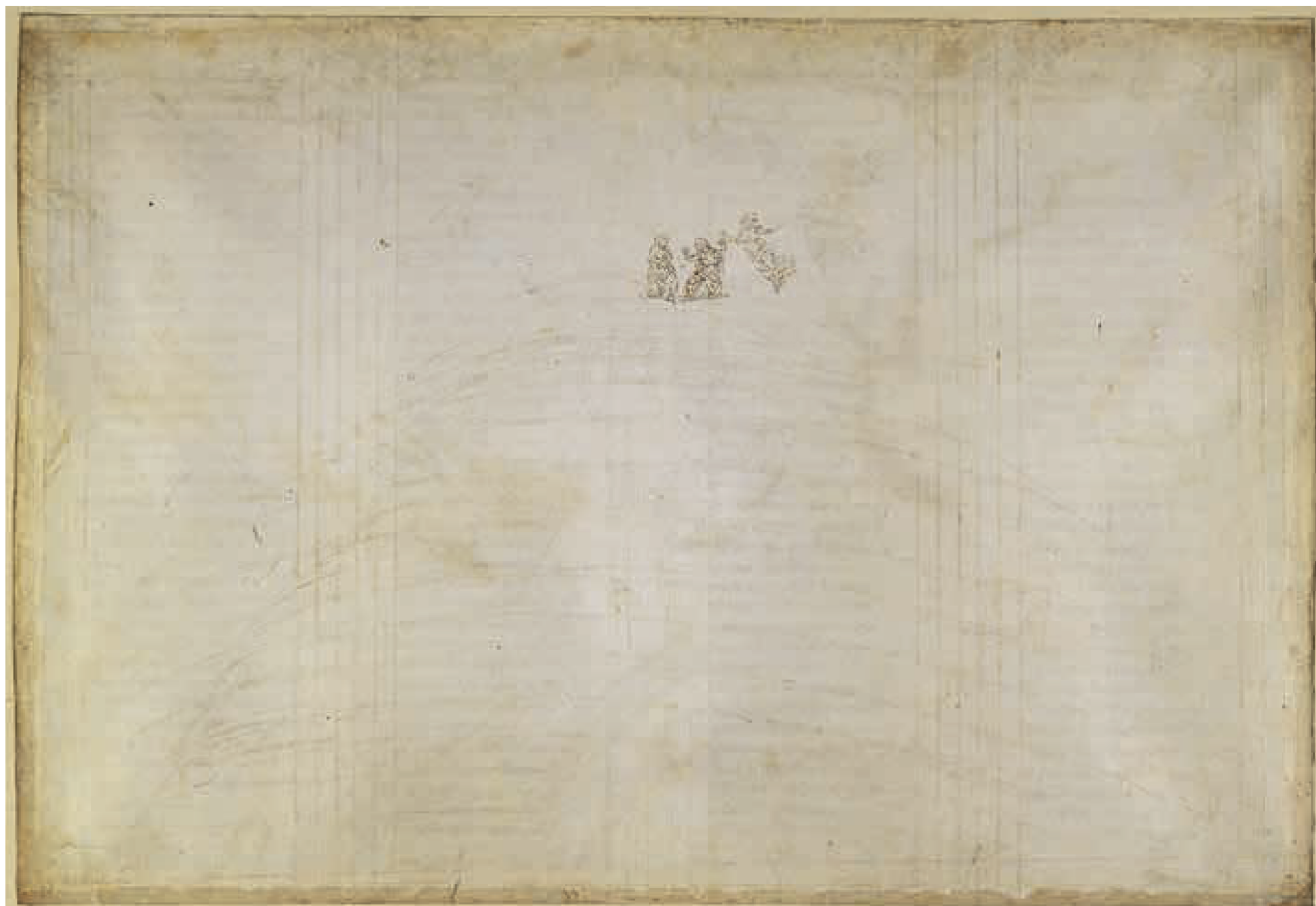
hvordan presset dernæst er lettet i korte, rytmiske gentagelser. Andre steder findes længere, jævne streger i karamelfarven hen over billedfladen. Jo nærmere vi kommer Paradis, jo enklere bliver tegningernes rum, for til sidst næsten at ende i den totale abstraktion.

Det er befipende at vandre fra det tætte, detaljerede, ornamentinferno, til Purgatorium hvor der er mere rum imellem figurerne, for nu at stå i det, som skulle være det højeste og som viser sig at være så abstrakt, ubegribeligt og ubeskriveligt, at jeg grubler over, om man nogensinde selv ville kunne erkende, hvornår man er dér, i Paradis, eller om det er den rene splintring. Opløsning af subjektet og erkendelsen. *Blessed be the ignorants*, tænker jeg, i et semiordsprog jeg ikke kan huske ordentligt. Oven på karamellaget ligger der den smukkeste mørkebrune streg. Jeg befinder mig pludselig på kunstakademiet i København, i farvelaboratoriet med mars-brun, van Dyck-brun, rå umbra, brændt umbra...

Sandro Botticelli: **La Divina Commedia. Purgatorio XXIX.**

Berlino Kupferstichkabinett, Staatliche Museen zu Berlin. © 2017. Foto Scala, Firenze/bpk, Bildagentur fuer Kunst, Kultur und Geschichte, Berlin.

Sandro Botticelli: **La Divina Commedia. Paradiso XXXII.** Berlino Kupferstichkabinett, Staatliche Museen zu Berlin. © 2017. Foto Scala, Firenze/bpk, Bildagentur fuer Kunst, Kultur und Geschichte, Berlin.

Jeg tænker på Tizian, Caravaggio, Rubens, på mine forsøg på at se igennem motiverne, ikke ind til den nøgne grund, men til påførelsen af materialerne, den laserede eller fede maling, som i kanten af penselstrøgene ofte ligger tykkere på grunden og derfor fortætter sig i opake, svagt bulnende streger, der giver motivet krop. Bærer det. Denne krop står jeg i, foran disse markeringer af de allervigtigste områder af Botticellis tegninger.

Stregerne lægger sig oven på de andre lag. Nogle steder danner der sig nærmest knudeagtige tilstande og jeg, modsat instruktionen i udstillingsrummene, må trække mig tilbage, se dem alle på afstand, ikke for, som med Monet, at se motivet, men for at se abstraktionen. Jeg tænker på Cy Twombly, på Robert Ryman, på hvordan jeg elsker disse maleres værker: På samme måde som gravide slikker på kalkmure. Helt intuitivt får jeg lyst til at spise tegningerne. Jeg længes efter dem og går igen helt tæt på, bliver forvirret i kroppen, hvilket stadie er jeg mon på, er dette Himmel eller Helvede, hvor kom jeg fra og hvor skal jeg hen? ■

Stense Andrea Lind-Valdan anbefaler:
Royal Academy of Arts' udgivelse **Sandro Botticelli: The Drawings for Dante's Divine Comedy**, samt Berlins kobberstiksamling:
<http://www.smb.museum/en/museums-institutions/kupferstichkabinett/home.html>

Bio: Stense Andrea Lind-Valdan (f. 1985)

MFA (2011), Det Kongelige Danske Kunstakademi. Hendes arbejde er baseret på en malerisk, formel og autobiografisk tilgang som udvider sig ind i det fotografiske medie, over performance og lyrik. Siden 2012 har hun arbejdet som kunstblogger og har skabt youshouldpopstuff.blogspot.dk. Med kunsthistoriker Rune Gade står hun bag Forlaget Sød tøs hvor hun senest har udgivet fotobogen **"T"** (2016). Med forfatter Ursula Andkjær Olsen udgav hun sidste år det visuelle digt **vi rus salve** på forlaget Gyldendal.

Stense Andrea Lind-Valdan er aktuel 16. marts 2017 med udstillingen **KNEBEL** hos Banja Rathnov Galleri og Kunsthandel i Museumsbygningen på Kastelsvej 17 i København. Udstillingen er åben til og med 29. april.